

Sygn. akt VU 818/17

POSTANOWIENIE

Dnia 19 czerwca 2018 roku

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Beata Łapińska

Protokolant st. sekr. sądowy Karolina Rudecka

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2018 roku w Piotrkowie Trybunalskim

sprawy z wniosku K. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł.

z siedzibą w Z.

o wysokość emerytury

w związku z odwołaniem

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł.

z siedzibą w Z.

z dnia 6 czerwca 2017 roku Nr (...)

postanawia:

1. **odrzuć odwołanie,**

2. **przyznać ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. adwokatowi J. S. kwotę 180,- zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni K. N. z urzędu.**

Sygn. akt V U 818/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 czerwca 2017 roku, znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił wnioskodawczyni K. N. prawa do wznowienia postępowania w zakresie ponownego przeliczenia emerytury. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że wnioskodawczyni nie przedłożyła nowych dowodów oraz nie ujawniono okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji z dnia 2 grudnia 2011 roku. Jednocześnie ZUS poinformował, że decyzją z dnia 2 grudnia 2011 roku przeliczono świadczenie, uwzględniając zarobki za lata 1966 – 1970 oraz 1978 – 1984. Ponadto ZUS wskazał, że decyzją z dnia 11 lipca 2003 roku uwzględniono do wysokości emerytury okresy opieki nad dzieckiem od dnia 12 lipca 1970 roku do dnia 19 kwietnia 1971 roku.

W odwołaniu z dnia 10 lipca 2017 roku K. N. wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez uwzględnienie wysługi lat pracy, ryczałtu oraz 50 % premii kwartalnej na podstawie angaży, umów o pracę i świadectw pracy za lata 1978 – 1984 roku. Ponadto ubezpieczona wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka P. K..

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. ZUS wskazał, że sprawa dotycząca przeliczenia podstawy wymiaru emerytury była przedmiotem postępowania w sprawie sygn. akt V U 105/12 przed Sądem Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim i została prawomocnie zakończona.

Na rozprawie w dniu 29 marca 2018 roku pełnomocnik ubezpieczonego zmodyfikował odwołanie w ten sposób, że wskazał, iż kwestionuje wyłącznie wysokość zarobków osiągniętych przez wnioskodawczynię w latach 1978 – 1983 gdyż jak ustalono w sprawie VU 105/12 za rok 1984 organ rentowy dysponował drukiem (...).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny w sprawie:

K. N., urodzona w dniu (...), złożyła w dniu 1 lipca 2003 roku wniosek o przyznanie prawa do emerytury.

(dowód: wniosek o emeryturę, k. 1 - 2 w aktach ZUS)

Decyzją z dnia 11 lipca 2003 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury. Do ustalenia podstawy jej wymiaru organ rentowy przyjął wynagrodzenie z lat 1983 - 1992. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 68,46 %. Emerytura, przy uwzględnieniu 34 lat, 4 miesięcy okresów składkowych oraz 1 roku i 5 miesięcy okresów nieskładkowych, wyniosła 1.028,75 złotych.

(dowód: decyzja ZUS z dnia 11 lipca 2003 roku k. 41 w aktach ZUS)

W dniu 7 listopada 2011 roku K. N. złożyła wniosek przeliczenie emerytury. Do wniosku dołączyła zaświadczenie ZUS z dnia 27 kwietnia 1988 roku poświadczające podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia w zakładach fryzjerskich w latach 1965-1970 i legitymację ubezpieczeniową.

(dowód: wniosek o przeliczenie emerytury k. 100, zaświadczenie z dnia 27 kwietnia 1988 roku k. 101, legitymacja ubezpieczeniowa k. 107 w aktach ZUS)

Decyzją z dnia 2 grudnia 2011 roku, znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. przeliczył emeryturę K. N. od dnia 1 grudnia 2011 roku, to jest od najbliższego terminu płatności świadczenia Do ustalenia podstawy emerytury ZUS wybrał wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych, to jest od stycznia 1983 roku do grudnia 1992 roku. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 68,46 %. Podstawa wymiaru obliczona została przez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru, to jest 68,46 % przez kwotę bazową, to jest 1 862,62 zł i wyniosła 1275,15 zł. Podstawa wymiaru po waloryzacji wyniosła od dnia 1 marca 2010 roku – 1629,72 zł, a od dnia 1 marca 2011 roku – 1 680,24 zł. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił 34 lata, 4 miesiące okresów składkowych oraz 1 rok i 5 miesięcy okresów nieskładkowych.

(dowód: decyzja z dnia 2 grudnia 2011 roku, k. 126 akt ZUS)

Przy obliczaniu wskaźnika podstawy wymiaru w latach 1978 – 1983 organ rentowy uwzględnił następujące kwoty wynagrodzeń:

- w 1978 roku – 27 600 złotych (wynagrodzenie wyliczone na podstawie umowy o pracę),
- w 1979 roku i w 1980 roku – 33 600 złotych (wynagrodzenie wyliczone na podstawie angaży),
- w 1981 roku – 76 990 zł (wynagrodzenie wyliczone na podstawie zaświadczenia RP-7 i umowy o pracę),
- w 1982 roku – 74 850 złotych (wynagrodzenie wyliczone na podstawie angaży),
- w 1983 roku – 118 984 złotych (wynagrodzenie wyliczone na podstawie zaświadczenia RP-7).

(dowód: pismo ZUS z dnia 10 kwietnia 2012 roku, k. 18 – 19 akt sprawy sygn. akt V U 105/12)

Od powyższej decyzji odwołała się wnioskodawczyni, wnosząc o wyliczenie emerytury z 20 najkorzystniejszych lat z ubezpieczenia z uwzględnieniem wynagrodzeń osiągniętych w latach 1966 – 1970 w zakładach fryzjerskich oraz w latach 1978 – 1984 w (...), a następnie w (...) w T.. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt V U 105/12.

(dowód: odwołanie, k. 2-3v akt sprawy sygn. akt V U 105/12)

W piśmie procesowym z dnia 25 kwietnia 2012 roku wnioskodawczyni podniosła, że ZUS nie uwzględnił wynagrodzeń podanych w legitymacji ubezpieczeniowej dotyczących okresów zatrudnienia w zakładach fryzjerskich (1966-1970), a jeżeli chodzi o lata 1978-1984 to nie uwzględnił premii i dodatków za wysługę lat (w roku 1979 – 15 % premii, w roku 1980 - 25% premii i dodatku za wysługę lat w wysokości 10%, w 1981 roku - 50% premii i dodatku za wysługę lat w wysokości 10%, w 1982 roku – 50% premii i dodatku za wysługę lat w wysokości 10% oraz w 1983 – 50% premii i dodatku za wysługę lat w wysokości 10%). Wnioskodawczyni sprecyzowała przy tym wysokość wynagrodzeń rocznych w latach 1978-1984 wskazując, że wynosiły one: w 1978 roku - 31.740 złotych, w 1979 roku - 38.640 złotych, w 1980 roku - 68.040 złotych, w 1981 roku - 104.640 złotych, w 1982 roku - 111.840 złotych, w 1983 roku - 142.080 złotych, a w 1984 roku - 150.504 złotych. Jednocześnie wnioskodawczyni podniosła, że nie kwestionuje przyjętych przez ZUS wynagrodzeń w roku 1984.

(dowód: pismo procesowe z dnia 25 kwietnia 2012 roku, k. 23 – 24 akt sprawy sygn. akt V U 105/12)

Na rozprawie w dniu 13 września 2012 roku wnioskodawczyni podniosła, że w 1980 roku jej wynagrodzenie roczne powinno wynosić 98.940 złotych. Natomiast świadek J. K. nie była w stanie określić, ile wynosiła premia, która była przyznawana ubezpieczonej w latach 1978 – 1983. Z kolei na rozprawie w dniu 25 października 2012 roku ubezpieczona wносиła, aby uwzględnić premie i dodatek za wysługę lat w następujących wysokościach: w roku 1979 – 15 % premii, w roku 1980 – 25 % premii i dodatek za wysługę lat w wysokości 10%, w roku 1981 – 50% premii i dodatku za wysługę lat w wysokości 10%, w 1982 roku – 50% premii i dodatku za wysługę lat w wysokości 10% oraz w 1983 roku – 50% premii i dodatku za wysługę lat w wysokości 10%.

(dowód: zeznania świadka J. K., zeznania wnioskodawczyni, protokół z rozprawy z dnia 13 września 2012 roku, k. 38v – 39 w związku z nagraniem od minuty 1:57 do minuty 20:15, protokół z rozprawy z dnia 25 października 2012 roku, k. 43 – 44 akt sprawy)

Wyrokiem z dnia 6 listopada 2012 roku, sygn. akt V U 105/12 Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim oddalił odwołanie K. N.. W uzasadnieniu, odnośnie zatrudnienia w latach 1978 - 1983, Sąd wskazał, że nie uwzględnił żądania wnioskodawczyni by przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia wziąć pod uwagę premie, albowiem z zebranego w sprawie materiału dowodowego nie wynikało konkretnie, w jakich wysokościach wnioskodawczyni premie te otrzymywała. Sąd Okręgowy wskazał, że skoro w angażach i umowach o pracę określono wartość górną premii, to nie można w sposób pewny przyjąć, że wnioskodawczyni taką właśnie górną stawkę premii otrzymywała. Niezasadne jest także żądanie zaliczenia do wynagrodzenia dodatku za wysługę lat, albowiem nie wiadomo, od kiedy wnioskodawczyni taki dodatek otrzymywała, a co za tym idzie niemożliwe jest ustalenie, w jakiej wysokości dodatek ten otrzymywała.

(dowód: odpis wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 6 listopada 2012 roku, k. 47 wraz z uzasadnieniem, k. 50 – 55 akt sprawy sygn. akt

Ubezpieczona nie wniosła apelacji od ww. wyroku.

(okoliczność niesporna)

W piśmie skierowanym do organu rentowego z dnia 15 maja 2017 roku ubezpieczona ponownie wniosła o przeliczenie emerytury poprzez uwzględnienie faktycznie osiągniętych wynagrodzeń w latach 1978 – 1984.

(dowód: pismo z dnia 15 maja 2017 roku, k. bez nr w aktach ZUS)

Zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił K. N. prawa do wznowienia postępowania w zakresie ponownego przeliczenia emerytury ze względu na nieprzedłożenie żadnych nowych dowodów oraz nieujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji z dnia 2 grudnia 2011 roku.

(dowód: decyzja z dnia 6 czerwca 2017 roku, k. bez nr w aktach ZUS)

K. N. nie przedłożyła żadnych nowych dokumentów, które mogłyby mieć wpływ na zmianę wysokości wskaźnika podstawy wymiaru emerytury i przeciętnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za lata 1978 - 1983. Wniosła jedynie o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka P. K..

(okoliczność niesporna)

Na rozprawie w dniu 29 marca 2018 r. wnioskodawczynie podniosła, iż ma świadomość, że występowała już z wnioskiem o przeliczenie emerytury z uwzględnieniem wynagrodzeń za lata 1978 – 1984, w toku tamtego procesu ograniczyła okres sporny do 1983 r. gdyż rok 1984 okazał się bezsporny. Dodała, iż w przedmiotowym postępowaniu żąda ponownego rozpoznania żądania z uwzględnieniem zeznań nowego świadka P. K..

Na rozprawie w dniu 8 czerwca 2018 r. wnioskodawczynie oświadczyła, iż nie zgłosiła tego świadka w sprawie VU 105/12 ponieważ była przekonana, że wystarczą zeznania świadków zgłoszonych w tamtej sprawie. Nie składała apelacji choć miała taki zamiar, ale jak stwierdziła „odchorowała cała tę sprawę”. Podkreśliła, iż chce ponownie przeliczenia emerytury z uwzględnieniem ryczałtów i premii oraz dodatku służbowego, dokładnie tak, jak tego chciała w sprawie VU 105/12. Podniosła, iż ponowny wniosek złożyła dlatego, że usłyszała w radio, iż pracownicy nie są winni temu, że pracodawca zniszczył dokumentację płacową i mogą wnosić sprawy do Sądu.

(vide: oświadczenie skarżącej – k. 24 akt sprawy oraz dowód z przesłuchania strony – k. 26 akt)

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

zważył, co następuje:

Odwołanie podlega odrzuceniu.

Stosownie do treści art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.) prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawczynie składając do organu rentowego ponowny wniosek o przeliczenie emerytury, nie złożyła żadnych dowodów ani nie wskazała nowych okoliczności, które miałyby wpływ na jej prawo do świadczenia.

Jak zaznaczył powyżej Sąd Okręgowy skarżąca na rozprawie w dniu 29 marca 2018 r. wnioskodawczynie podniosła, iż ma świadomość, że występowała już z wnioskiem o przeliczenie emerytury z uwzględnieniem wynagrodzeń za lata 1978 – 1984, w toku tamtego procesu ograniczyła okres sporny do 1983 r. gdyż rok 1984 okazał się bezsporny. Dodała, iż w przedmiotowym postępowaniu żąda ponownego rozpoznania żądania z uwzględnieniem zeznań nowego świadka P. K..

Na rozprawie w dniu 8 czerwca 2018 r. wnioskodawczynie oświadczyła, iż nie zgłosiła tego świadka w sprawie VU 105/12 ponieważ była przekonana, że wystarczą zeznania świadków zgłoszonych w tamtej sprawie. Nie składała apelacji choć miała taki zamiar, ale jak stwierdziła „odchorowała cała tę sprawę”.

Podkreśliła, iż chce ponownie przeliczenia emerytury z uwzględnieniem ryczałtów i premii oraz dodatku służbowego, dokładnie tak, jak tego chciała w sprawie VU 105/12. Podniosła, iż ponowny wniosek złożyła dlatego, że usłyszała w radio, iż pracownicy nie są winni temu, że pracodawca zniszczył dokumentację placową i mogą wnosić sprawy do Sądu.

(vide: oświadczenie skarżącej – k. 24 akt sprawy oraz dowód z przesłuchania strony – k. 26 akt)

W ocenie Sądu Okręgowego nie było żadnych przeszkód, aby świadek zgłoszony w tym postępowaniu zeznawał w prawomocnie zakończonym postępowaniu sygn. akt V U 105/12. Abstrahując nawet od powyższego, zeznania ww. świadka były dla Sądu niewiarygodne, albowiem nie mógł on zapamiętać kwot wynagrodzeń wraz z premiami osiąganymi przez ubezpieczoną przed niemalże 40 latami. Ponadto podawane przez świadka kwoty były sprzeczne ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym.

Prawidłowo zatem wobec braku przesłanek z art. 114 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach ZUS odmówił wnioskodawczyni prawa do przeliczenia świadczenia.

Biorąc natomiast pod uwagę, iż w przedmiocie poprzedniego wniosku K. N. zapadł prawomocny wyrok w sprawie sygn. V U 105/12 oddalający jej odwołanie od decyzji odmownej z dnia 2 grudnia 2011 roku, należy stwierdzić że w przedmiotowej sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Wyrokiem tym Sąd prawomocnie rozstrzygnął o wysokości wynagrodzeń osiągniętych przez ubezpieczoną w latach 1978 – 1983.

Stosownie do treści art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd odrzuci pozew jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi osobami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona czyli zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Przepis ten - zarówno z punktu widzenia przesłanki lis pendens, jak i res iudicata - powinien być wykładany i stosowany w powiązaniu z art. 366 k.p.c., który reguluje zakres powagi rzeczy osądzonej stanowiąc, że wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Prawomocny wyrok sądu ma zatem powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Innymi słowy, o wystąpieniu stanu powagi rzeczy osądzonej rozstrzyga tożsamość podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia oraz tożsamość stron.

Z powagą rzeczy osądzonej mamy zatem do czynienia wówczas, gdy zapadło już prawomocne rozstrzygnięcie dotyczące tego samego przedmiotu postępowania, które toczyło się między tymi samymi stronami. Granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej określa przedmiot rozstrzygnięcia i podstawa faktyczna tego rozstrzygnięcia.

Wydanie przez organ rentowy nowej decyzji, także co do świadczenia będącego przedmiotem wcześniejszej decyzji i postępowania wcześniej zakończonego prawomocnym wyrokiem sądu wszczętego w wyniku wniesienia od niej odwołania - co do zasady - uprawnia ubiegającego się o świadczenie do wniesienia kolejnego odwołania do sądu a wszczęta w ten sposób sprawa cywilna nie jest sprawą o to samo świadczenie w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 KPC (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2008 r., I UK 370/07). Dotyczy to również tak zwanej decyzji wykonawczej, czyli decyzji co do świadczenia będącego przedmiotem wcześniejszej decyzji i postępowania sądowego zakończonego prawomocnym wyrokiem oraz decyzji organu rentowego odmawiającej ponownego ustalenia prawa do świadczenia na podstawie wniosku złożonego po uprawomocnieniu się wyroku oddalającego poprzednie odwołanie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2009 r., III UK 100/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 24; OSP 2011 nr 5, poz. 53, z głosem R. Babińskiej - Góreckiej).

Nie oznacza to jednak, że w sprawie z zakresu ubezpieczeń powaga rzeczy osądzonej nigdy nie ma miejsca. Wszczynające postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych odwołanie od decyzji organu rentowego pełni rolę pozwu, stąd też w sytuacji, gdy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawa została już prawomocnie osądzona, sąd powinien odwołanie odrzucić na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 KPC. O tożsamości przedmiotu sporu świadczy nie tylko tożsamość żądania zawarta w poszczególnych wnioskach skierowanych do

organu rentowego, ale także stan faktyczny i prawny, jaki istniał w chwili zamknięcia rozprawy w poprzednim postępowaniu.

Przedmiotem sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych jest wprawdzie kontrola decyzji organu rentowego, ale w istocie nie tyle chodzi o tę decyzję, co o ocenę prawidłowości rozstrzygnięcia organu rentowego w zakresie ustalenia prawa do świadczenia z ubezpieczeń społecznych. Powaga rzeczy osądzonej dotyczy więc tych orzeczeń sądów ubezpieczeń społecznych, których podstawa faktyczna nie może ulec zmianie lub gdy odwołanie od decyzji organu rentowego zostało oddalone po stwierdzeniu niespełnienia prawnych warunków do świadczenia wymaganych przed wydaniem decyzji będącej przedmiotem postępowania sądowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2005 r., II UK 61/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 371).

Zaskarżoną decyzją, od której ubezpieczona wniosła odwołanie w rozpoznawanej sprawie, odmówiono prawa do przeliczenia emerytury z uwzględnieniem wynagrodzeń osiąganych w latach 1978 -1983 w wysokościach żądanych przez skarżącą, tj. z uwzględnieniem premii, ryczałtów i dodatków służbowych wynikających z dokumentacji płacowej złożonej w sprawie VU 105/12 . Przedmiot zatem badania Sądu Okręgowego w obu sprawach był tożsamy .

Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie jest bez wątpienia związany ustaleniami prawomocnego wyroku w sprawie V U 105/12, co oznacza niedopuszczalność czynienia nowych ustaleń co do tego, co było już przedmiotem prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego, który nie został w toku niniejszego postępowania wzbogacony o inne środki dowodowe. Powyższego nie zmienia podnoszona przez wnioskodawczynię okoliczność, jakoby dopiero teraz odnaleziono świadka, który może potwierdzić wysokość osiąganych przez nią zarobków (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2014 roku, sygn. akt II UK 295/13). Jak sama bowiem podniosła na rozprawie w dniu 8 czerwca 2018 r. nie zgłosiła tego świadka w sprawie VU 105/12 ponieważ była przekonana, że wystarczy zeznania świadków zgłoszonych w tamtej sprawie. Nie złożyła też apelacji od niekorzystnego dla niej wyroku .

W ocenie Sądu Okręgowego w sprawie występuje stan powagi rzeczy osądzonej, gdyż w obu sprawach wystąpiła tożsamość podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia oraz tożsamość stron (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2012r. I UK 301/11). Zapadło zatem w sprawie prawomocne rozstrzygnięcie dotyczące tego samego przedmiotu postępowania, które toczyło się między tymi samymi stronami.

Biorąc pod uwagę, że w przedmiotowej sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej, Sąd Okręgowy na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. odrzucił odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 6 czerwca 2017 roku jako niedopuszczalne (punkt 1 sentencji postanowienia).

O kosztach postępowania Sąd orzekł jak w pkt 2 sentencji postanowienia, na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1184 ze zm.) w zw. z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r. poz. 1714).